

Nemzeti Társalkodó.

Februarius' 25-dik napján 1832.

A' Koldust vezető Lombos.

(Folytatás)

Mi Első Társalkodó, mind Istenném kegyelméből, mind az egygyesült Lelkek szabad választásából az Erdély' belső országának Fejedelme, egészséget lélekben, és fejedelmi kegyelmünknek öregbedését!

Megfontolván, hogy mindjárt uralkodásunk kezdetében, némely villongások, zendülések történtek, melyek mind a' köz csendet megháborították, mind szomszédink gunnyaira kitétek, sőt fejedelmi süvegünket is koczkáztatták; meghallgatván a' mi külső és belső Ministerinket: a' tapasztalást, és az okosságot, határozzuk, rendeljük, és parancsoljuk a' következőket:

1-ső *Articulus*: Minden hív és lelkes alattvalóinknak a' szabad gondolkodás, szabad szóllás, és a' dolgok' szabad vitatása nem csak megengedett, de parancsoltatik.

§. 1, A' szabad gondolkozást, vagy a' lélekzést tiltani, vagy parancsolni, egyenlő

képtelenségnek látszik; azonban pedig igaz, hogy valamint a' méjségekben' nehezebben 's a' magassabb helyeken hamarább lélekzel az ember, úgy az önszeretet, v. állatiság' farkas-vermében elaljasodott lélek semmit, a' *lány-melegek álló tengere* színénél pedig minél feljebb hág a' szív, annál többet gondol az ész. Minél feljebb hágni az emberiség' virágokkal, gyümölcsökkel és hájoló kinézésekkel kínáló atlássán — mely az eget tartja — kinek-kinek erejétől és akaratjától függő szent kötelesség. Töbnyire egymástól gyúlnak-meg a' szelidebb lelkek, a' vad állatok magok szaladnak a' tüztől. — Egy lélek, akar a' költsönös surlódás melegétől, akar egy *görög, mennyei* tüztől gyúlt legyen is meg — ég mint egy szép rakéta sokáig, és hánnya ki magából a' fő mívész által belé rakott tűz virágokat, míg végre boritékja is megemésztődik. Meghatároztuk annakokáért magunkban, hogy hív alattvalóinkról a' *fordítás gyermek vezető kötőjét* leoldván, magokra jární, *magokra gondolni* szoktatjuk, tehát a' *ferjfiaktól* azt kívánjuk, hogy bár mi kevés hijános de *eredeti*, és inkább a' *házat világosító, emelő* munkán dolgozzanak. Az enyelgéseket egy-átaljában úgy engedjük-meg, ha *kellemetesek*, azonban *hasznosok*, és mindenek felett *eredetiek*, az idegenek' *csupán remek* enyelgésinek fordítását pedig ezennel az Aszszonyokra bizzuk.

§. 2. A' *szabad szóllás* a' gondolatok' Accoucheurje — szülést segítő babája. — A'

némák többnyire mind együgyűek, akar egyes ember, akar egész nemzet legyen is. Egy ember, ki soha sem szól, soha sem ír, ha mindjárt az égből hozta is, mint Prometheus, esze, szíve lángját, és a' természet' egész titkát onnan küldött Mentor Angyalok sugták is meg neki, ránk nézve nem több egy goromba kőnél, egy rothadásra kész plántánál, és a' *lélek* nevet csak úgy érdemlik-meg, mint azt statisticusink szokták adni minden emberi képet viselő állatnak. Hogy pedig mit? és mennyit? kelljen szólni: kineveztünk mi e' végre egy — a' haza — és fejedelem-szeretetből álló *permanens mixta Commissiot*, mely a' kétes kérdéseket meg fogja fejteni.

§. 5. Szabad vitatását is a' dolgoknak megengedjük. Erősen fogunk azon örvendeni, ha a' szívek és lelkek' surlódásából minél több meleg, és világosság, minél kevesebb fájdalommal fog kifejtődni. — Hogy pedig a' szabad vitatást a' *tudós gorombaságtól* meg lehessen különböztetni, kineveztünk vala még régebben, egy más — az *igazság szeretet* és *emberi szeretetből* álló — *Commissiot*, hogy *Demarcationis lineát* vonjanak a' kettő között. Munkájok ugyan nem felel-meg egészen várakozásunknak, még is belőlők, az anarchia félelme miatt a' következő *provisionalis* büntető törvényeket adjuk-ki.

2-dik *Artic.* Midőn a' vándor hangyá-

kat szemléljük egy-egy fűszál Alpesen — mint Hannibál az övéivel, általmászni, egy temérdek búza-szem-hegyet, vagy egy orias bogarat haza hurczolni, észszel ügyességgel minden akadályokat meggyőzni: mosolygunk mi *nagyok* a' kis munkás *Liliputiakon*. Valóban ezen nagyobbatska hangyaboj-földön oly kicsinyek vagyunk mint egy hangya, 's oly kicsiny minden emberi tudásunk, hogy egy mák-szembe, egy hangya-főbe is bétérne, hogy így néhány hangya lépés után, a' *nem tudom* Herkules oszlopához jutunk; és így magassabb lelkektől mi is egy szánakozó mosolygásnál egyebet nem érdemelhetünk. Ez a' mi kicsinységünknek érzése tehát emeljen-fel bennünket az alázatosság' nagyságáig; és így akar mi szóllunk, akar a' más szóllását rostáljuk, ezt annál *piánóbban*, annál nagyobb szelidséggel cselekedjük, minél kisebb része tudásunk; az *egész nagy mák szemnek*, v. *tehi hangya-főnek*. Annak okáért az olyan orias-hangyákat, kik két hátulsó lábokra állván, 's az elsőbekkel az ég felé kapálván, a' tám egy miriad részszel kisebbekre nevetséges komoly fontossággal tekintnek, — ezennel a' *Hangya-Rend Vitézinek* nevezzük, és keményen parancsoljuk, hogy azon Szégyen-Ordo nélkül, mely is: *egy nagy égszin mezőnek közepében egy kis fekete hangya* — az Atila, vagy fekete fraknak gomb-jukában csüngve — udvarlásunkon, vagy más közönséges helyen megjelenni ne mérészeljenek, különben az en-

gedetleneknek a' hangyát; mint egy *beteg-tüz-vonó flastromot*, éppen tudós homlokok közepére süttetjük.

3-dik Art. Minthogy az *Igazság* olyan, mint egy *Coquette* aszszony, a' tudósok pedig neki kegyelmét leső *Galantok*, kik közül mindenik azt hiszi, hogy ő a' boldog, ő találta szívét, 's a' többit magában neveti; — azonban mindenik meg van csalva, 's a' *Dáma* mindeniket neveti; — minthogy a' *Gravitas' Caputja* szerént, a' *Járás*: szüntelen tartó esés (*casus continuus*), 's így az egész *élet* nem egyéb, mint a' *bölcsőtől a' sirig szüntelen tartó esése az észnek és a' szívnek*; — minthogy egy embernek, vagy tudósnak *Infallibilitása* oly bizonytalan alapon áll, mint a' jégen sikánkozó; a' ki a' vélekedések jegére — a' hol minden halandó többször elesett, sőt sok esés után tanult meg talpon állani — fellépik mérészen, szét néz győzedelmesen, azonban ő üti legelőször a' püspök falatját a' jéghez; minden ilyen quasi infallibiliseket arra büntetünk, hogy 300 ötet nevetéssel, sujtoló legények közt, háromszor némán, fel 's alá fussanak dob helyett egy erős hangu legény szüntelen kísérvén, és utánna kiáltozván: *a' pap' házán golya fészek, minden ember látja, csak pap nem látja*.

4-dik Artic. Mivel az 1-ső Artic. 3-ik §-ban adatott vitatás szabadságának következésében, minden mindennek állításait, vélekedésit, alap-igazságit megtámadhatja, 's

tám éppen ezekre épített mulató virágos kertjeit egy jámbor szívnek, velek együtt, leonthatja; így a' birtokosnak *lelki vagyoni* jához szabadsága van nyulni. Ezt a' nagy szabadságot egy magassabb czél u. m. az igazság' kiásása, kikeresése' tekintetéből, most sem vonjuk vissza. Szabad legyen hát akarkinek is vélekedésihez erősségekkel megbizonyított belső meggyőződésből nyulni, de *személyéhez* soha sem; mert a' *mástanem sértő* embernek személye, mint az Istennek legszentebb oltára a' földön, sérthetetlen. Azt a' szentség-törőt tehát, — ki a' vitatás színe alatt, embertársának szent személyét, nyilván, vagy ráczélozással, vagy akarmi finom módon *először* bántja, a' vétek nagyságához képest meghatározandó időig, a' köz-vélemény szégyen-kövére felállítatjuk, azzal a' szabadsággal, hogy ezt a' sértőt minden sérthesse a' hol neki tetszik; sőt könnyü kezü parittyásink, és jó szemü nyilasink közül némelyek kineveztetnek, hogy az elmésség nyilaival addig lövöldözzék, míg töredelmesség, és megbánás látszik a' bűnös' ábrázatján. Mászodszori hibája után pedig országunkból örökre számkivetjük, vagy valamely ember-hússal élő vadak szigetébe deportáltatjuk.

5-dik *Artic.* Valamint a' szomszéd tartományokban, úgy a' mi fejedelmi pálczánk alatt lévőkben is van egy bizonyos, munka nélkül hírt nevet vadászó classissa az embereknek, kik mint a' tengeri tolvajok, —

a' helyett, hogy magok kereskednének, a' megterhelt hajókat megtámadják, 's az alatt a' szín alatt, hogy *négereket* keresnek, a' fejéreket mind megölik; — közönséges hernyók, kik selyem-eresztő bogaraknak adván ki magokat, az elme' gyenge virágít, vagy erős gyökeres plántájit meglepik, össze rágják, de nem selymet hanem mérget eresztenek belőle, és undok nemeket szaporítják; apró majmok, kik nagyobb állatokra mászván, gyönyörködve bámulnak hogy be magassak; — tarka bőrű kígyók, melyek magoknál nagyobb állatokat is elnyelnek, melyeknek a' gondos természet adott ugyan valami pedant csörgőt, de minthogy nem olyan nagyot, mint a' milyen veszedelmesek: tehát minden *Recensens* professiot folytató czéhbbelieknek ezenel megparancsoljuk, hogy a' mi belső bátorságra ügyelő politzia Ministerünknel jelentsék magokat, hogy mindeniknek nyakára egy réz vagy arany zörgő köttessék, nem azon való félelemből hogy ők el ne veszzenek, hanem hogy valamely vigyázatlan miattok el ne veszzen. —

6-dik *Artic.* Véghetetlen atyai gondoskodásunk még egy borzasztó esetet gondolt meg: ha volnának t. i. olyan Haza- és Lélek-árulók, kik akarmi indító-okból tronusunk' megalázásán, vagy éppen felfordításán törnék fejeket, az ilyenekre oly rettenő büntetést mérnénk, mint ez a' vétek maga; de vaminth *Solon* az Anya-gyilkos ellen törvényt nem hozott, azt lehetetlen.

nek képzelvén; úgy mi is ezt most elhallgatjuk, remélvén hogy az ég minket és maradékinkat is meg fog őrizni egy ily szörnyűségnek megbüntetésétől.

7-dik *Artic.* Valameddig ezen fontos tárgyat országunk képviselőjinek elejébe terjesztvén, erről teljesebb törvényeket nem hozathatunk: a' jelenlévő *Decretum* legyen egy *Habeas Corpus* az erőszak ellen, és egy *Charta Humanitatis* a' neveletlenség ellen. Szívekre kötjük hív alattvalóinknak addig is a' csendes békességet. Erre nézve ajánljuk Bírálóinknak a' legértelmesebb, legrövidebb és legegyszerűsebb bírálás-módját, u. m. más'ts jobbat írni, vagy is (minthogy többnyire a' rövid daraboknál a' jó bírálás alig lehet rövidebb) ajánlott színeit egy táblára — ajánlott írás- és *aesthetica*i törvényeit egy példa-munkában szembetünőbbé tenni. — Vagy pediglen úgy kell bírálni, mint a' jó szívü leánya, ki bálban, vagy theatrumban barátnejának özszezúzott haj-fürtjeit, vagy köntösse ránczait, könnyü kezekkel megigazitván, egy köszönöm-csókot kap a' ráncz-bírálásért; az a' Bíráló, ki érzi magában, hogy nem érdemel fáradozásáért egy csókbért, hánnya-ki meredt ujjaiból a' hegyes tollat, mert nem született Bírálónak. Törekedjünk mindnyájan azon, hogy a' mi országunk, az ideáknak depotja, a' gondolatok' termesztő 's édes enyeltések raffinírozó mívhelye, és a' szentebb érzéseknek is temploma — ne alatonodjon a' kivánság által

felboszszantott hiúság' küsdő-hellyévé, hogy a' nevetlenség' lárvája és dominoja alatt ne tört hordozzunk, hanem egy forró szívet, hogy ki-ki ráeszmérvén, mint a' gerlicze csak hangjáról is párjára, ezt az életben is felkeresse, és lelkének szerelmessét szorítsa lángoló mejjéhez, hogy az ily össze-ölelkezett égbe siető testvér lángok *melegénél*, olvadjanak-fel szeretetre a' köz jó aránt kétségben esetlek, *világok* pedig, mint egy tengerparti torony világa szolgáljon útmutatóul azoknak, kik a' bizonytalanság habjai közt az embert és partot a' sötétben sohajtozva keresik. Költ a' mi Fellegvárunkban. Uralkodásunk 1-ső esztendejében.

Ide jön a' Her-

czégséged neve

I. Társalkodó

aláírta

Lombosi

Fő-Minister.

Egygyesülés (N. T. u. n. 1835) Czimü darabkörüli rövid falusi elmélkedés.

(Végzete)

És már e' különbség' körei szerint mindenkinek sajátsága szent, bánthatatlan, őrzeni való, hiszem és vallom; 's ezt Jésus minden fényes ábrándozás nélkül öszszesen kifejezte: *Szeressed Felebarátodat, mint magadat.* A' ki ezt vóltaként telyesíti, az az igaz világosság' embere. Ismét ne felejtjük a' jövendő' pompás kinézései között, hogy — bizony földünk csak föld marad; 's

ama bölcs Zsidó Király szerint: *Semmi sem történt, a' mi még ne lehetne, 's semmi sem lesz, a' mi ne történt volna.* Elég ideje, módja, esze volt Salamonnak, ennek megfontolására, 's ennek ellenkezőjéről csak akkor győződhetném-meg, midőn valaki csalhatatlan datumokból előmbe állithatná a' Históriánál vénebb világot minden factumai-
val együtt. Addig a' mellett maradok ('s koránt sem vaksághól, vagy a' törekedés', tökéletesedés' akadályául) hogy az emberi esméret' határain túl hijában próbálunk; minden proba csak ideál-világ marad. 'Ama végpóntról üzettek vissza a' Gondviselés' titkos ereje által a' legnagyobb Nemzetek, emberek, a' dőlyf. A' Geniek' Genieje nem innen esék vissza egy kódlepte szigetre?

En akarom hinni, hogy az érdeklött Darabok' érdemes Íróji, czélerányomat tekintve, rövid elmélkedésem' lelkét részre hajlatlanúl felfogva, sem ellenséget, sem személybántást nem fognak találni. A' szép czélban kezet fogok; a' módhan tám különözök. 'S ha megbántva érzének magokat; az Egyesülés' fő principiumát; sajátágomat (mert a' gondolat szabadságnál mi méltóbb saját?) sértenék. Azonban, ha homályos állításimban eléglegesen megvilágositnának, örömmel meghajtom magam. Csak vigyázzunk, tűzre olajat ismét ne öntsünk a' Haza' Oltárán! Magam sem érintém vala a' kényes Tárgyat; ha többek, Nagyok, ezeknek írására fel nem szállítottak, 's Hazám eránti egy belső szo-

moru előérzéstől nem vezettettem volna; 's ha emez érzés nem viszi vala pennámat, tám magam is inkább elburkolom vala tendenciámat, de én úgy tartám: Nemzetem, Hazám' ügyében nem szégyen, sem véték kinyílt szívvel írni, szólni; 's ha titkot csínálnék belőle, méltán gyanú alá ítélném magamat. Nevemet is csak azért nem tevém-ki, mert többeké a' gondolat, 's látván hogy amaz érdeemes Írók sem akarták tudatni neveiket, az Egyesülés alatt álló' ellenébe tevém azt; a' mi a' tiszta magyar érzést, egyenességet (mely Character vonásokat, mint hős Eleink' vérbeli örökségét, ha szinte egyebet rólok levonnak is, tőlök az új világosság' fiai el nem disputálhatnak) öszszesen kifejezi. — P a t r i o t a.

É s z r e v é t e l e k.

a' Magyar köz hasznu Esméreték Táráról.

Miért vádoljuk a' régi Írókat, hogy azok sok hibás jegyzéseket hagytak a' következőségnek? mert a' mái tudós világban is megtörténik ez, 's a' mi szembetűnőbb honnyunkban, jelenkort rajzoló hazafiak sem kerülhetik-el.

Én csak a' most Pesten kiadott Magyar köz hasznu Esméreték Tára első kötetének 175-dik lapján olvasható elmellőzhetetlen hibát kívánom érinteni, hol Homoród Almás úgy bélyegeztetik-meg: hogy ez egy

Oláh falu Erdélyben Udvarhely-Széken, mely csakugyan oláhus Mérulujnak neveztetik, arany-mosással bír; 'sat.

A' Nemes Magyar két Hazában minden szeret Magyarnek, Székelynek (a' mi az elsővel egy) ma nem csak neveztetni, hanem valósággal lenni is, érdemlett tisztelet tehát 's becsület az oláh nemzetnek, de a' Homoród Almásiak ezen bár római eredettel dicsekedő Oláh nevezetet senki által magok-ra ruháztatni nem engedik, 's a' fenn érdeklett Esméreték Tárának e' részben elle-ne mondva, magokról a' következő es-méreteket kívánják a' T. T. olyasók, 's kö-vetkezendő maradék elébe terjeszteni, hogy tudnillik:

Homoród Almás, egy a' legrégibb, leg-nagyobb, 's minden királyi haszon vételek-kei bíró törökös Ns. Székely faluk közzül; lakossai hasonló képen (kik egyszersmind magass, szálás, formás, szorgalmatos embe-rek) mindég Nemes Székelyekből állottak, 's állanak mái napon is; bizonyság erre az egész Ns. Székely Nemzet, bizonyságok a' több százados Lustralis-könyvek, 's hazai Fejedelmek számtalan adomány (Primipilaris) Levelei, melyek ereje mellett a' gya-log puskások a' lovas rendbe felvétettek. — Csak most közlelebről is a' Francziák ellen felkelő Ns. sereget 32 lovassal szaporította a' H. Almási ifijuság, de nem oláhok voltak azok, hanem mindnyájan Fő Nemes, és lo-vas Fő Székelyek (primores, et primipili).

Mondhatom, hogy én mint oda-váló születésű, és birtokos, az oskolai hónapokat kivéve, H. Almáson nőttem-fel, de ott soha még oláh szózatot sem hallottam. —

Hijában is keresi valaki Homoród Almást ezen nevezet alatt *Méruluj*, mert azt soha így Erdélyben fel nem találja, 's valamint az oláh nyelv a' H. Almásiak előtt esméretlen, úgy a' *Méruluj* nevezet is. De

Esméretlen, és hallatlan dolog az Arany mosás is H. Almás' minden környékében. — Az Almásiak arany-mosása: hamu-'sír főzésben, vas hámorok művelésében, szappan készítésben, mész égetésben, 'sat. áll, melyekből, és ezek mellett néhány mértföldnyire kiterjedő tulajdon legelőjök, 's erdőikből esztendőnként szép hasznót, 's jövedelmet vesznek-bé az Almásiak; azért is nagyobbára égetett veres cserepes fedelű kőházakat szoktak, 's szeretik lakásokra építeni, nem pedig oláhos kunyhókat; ha tehát a' magyar közhasznu esméretek tára ily igazi magyar helységről, illendőbb, 's az igazsággal is jobban megegyező esméretet hagyhatna a' következendőségre, köszönettel vennék a' Homoród Almásiak, 's ezek nevében

H. Almási és Lövetei *Orbán István*.
a' K. Fejérvári Méltóságos Püspöki uradalom Inspectorá.

A' szabad Székely, Szász, és Magyar összszabékéltetése.

1) *A' szabad Székely* Lackója úgy illik a' Társalkodóba, mint valamely szép repetir órába a' mu'sikáló rész; mert: „Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.“

2) *A' szabad Magyar* nem éppen ok nélkül rántott kardot az eddig szokásban lévő orthographia mellett, a' pusztá C' betűvel való élés ellen; azért nem kell azt hibául tulajdonítani, mert minden homályban lévő igazság disputatio által jön világosságra.

3) *A' szabad Szász*, minthogy rejtett név alatt folyt a' vitatás, nem személyesérből, hanem vele született hívségből morgott a' Társalkodó oltalma mellett. Ezekből következő

Józan Ítélet:

a) *A' szabad Székely* a' rajta ejtett sebet felejtse-el azért, hogy Lackója az olvasó közönség' nagyobb része előtt nem kevés kedvességet nyert; 's ne szűnjék-meg tovább is a' publicumot hasonló munkáji által mulattatni, és felvett orthographiájával mind addig élni, míg a' magyar *ABC*-ékből a' *C* betű közönséges akaratból végképen kinnem töröltetik, mivel nem megvetendő írás az, melyet könnyen lehet olvasni és megérteni.

b) *A' szabad Magyar*, személljét fedezett sisakját levctve, a' pretendált szabad

Szász által felöltött magyar mentéről, első felhevülésében koszperdjével egy-két gombot levágva, eleget vett magának. Igaz hazafi lélekből származó megbánással revocalja hát búcsuvételét, 's ékesitse ezután is Társalkodónkat több oly munkáji által, melynek a' Canning emléke, és Mencsikof történetei, melyeket a' közönség akkora részvétellel és figyelemmel olvasott, hogy felejtette a' Mál és Magura nevek eredetét, a' törvénybeli ellenkezések megegyeztetését az ahoz értő egyenes lelkű ítélő bírakra bízta, 's a' gazdaságról szóló megjegyzéseket a' közelgő tavaszra halasztotta, mind csak a' Canning méj béléltása körül szemlélődött, 's Mencsikofot kísérte elméjével, bámúlva az ember változandó sorsán. — — — —

c) *A' szabad Szász* tartsa mindég szeméi előtt az Unió' pontjait, őrizze szentül a' 3 nemzetek jussait az özszezevarodástól, hogy a' hálójokat kötő más nemzetek abban ne halászhasanak, 's légyen a' Társalkodónak mind végig hív aesthetikai Lombossa, hogy strucz-szárnyakon repdeső írónk, oltalma alatt, bátorságban légyenek; de ezen oltalom illő kimélléssel mérsékeltezzék, hogy sas-szárnyakon fellengező és meszszelató írónk se hátráljanak: csak így remélhetjük Társalkodónk nevedését. Szóval: a' szeg szeggel van vissza ütve: — mind hárman barátságos kezeket nyújtva, engedjenek meg egymásnak; a' vett méltatlanságot nemesebb dolog lévén elfelejteni, mint megbosz-

szulni. A' Székely, Magyar és Szász nyelvek öszszezavarodását szorgalmason kell kerülni, hogy sokat ígérő Nemzeti Társalkodónk pompás épülete a' Bábel tornya tánczára ne jusson. — A' Bírálók ne rostálják igen nagy szemü rostával a' nálók alattabbjárók munkáit; mert nem lehet még Társalkodónk nagyra indított épületét, mind faragott marvány kőből emelni-fel, mivel Páros szigete messze van még tőlünk; nem kell a' töredékeny téglákat is megvetni, melyek erős alapokon, faragott szeglet kövek között, és jó fedél alatt, a' mostani izlésnek megfelelően, illendő tartosságot ígérnek; — végre: ha az építő mesterek magok között meghasonlanak, ha a' napszámosok mind elidéztenek rendre valamely elkezdett épülettől, úgy az soha fedél alá nem kerül. Kiadta a' tapasztalás Jegyző Könyvéből, az Aranyos mellett, 1832-ben egy *Haldokló Magyar*.

Nemzeti Alvás.

Minél hosszasan, és méjebben látzik alunni egy nemzet, annál inkább lehet tartani felszerkenéskori mozdulatitól. Mint az egyes emberek, úgy a' nemzetek is, míg alusznak, legfeljebb is csak álmodnak, vagy aluva járnak. A' ki sokat aluszik, sok dolgával marad-el. A' munkátlanság egy féreg, mely a' nemzeti erőnek gyökerén rágódik.